

Завдання теоретичного туру

IV етапу I Всеукраїнської олімпіади з астрономії

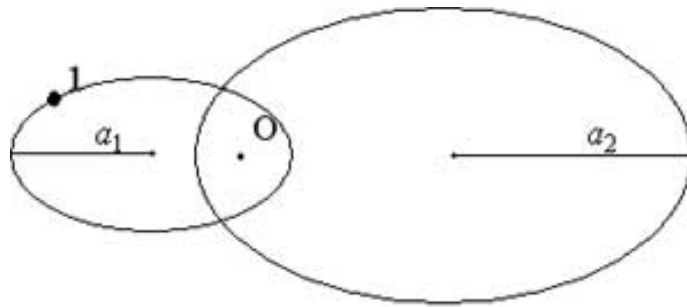
Старша група (11-й клас)

1. Подвійна зоря. Іноді можна визначити орбіти компонентів подвійної зорі відносно центру мас системи (рис. в кінці задачі, де O – центр мас).

а) Позначте на рисунку, де буде знаходитись другий компонент системи 2, якщо цифрою 1 відмічено положення першого компонента. Відповідь обґрунтуйте.

б) Намалуйте вигляд цієї системи для випадку колових орбіт.

в) Визначте маси компонентів M_1 та M_2 , якщо $a_2 = 2a_1$, а сума мас компонентів дорівнює $M_1 + M_2 = 6M_{\text{Sun}}$.

2. Далека галактика. Лінія Гідрогену H_α у спектрі далекої галактики має довжину хвилі $\lambda = 7350$ ангстрем = 735 нм. Видимі кутові розміри галактики дорівнюють $8''$. З якою швидкістю і куди рухається ця галактика? На якій відстані від нас вона знаходиться? Визначити діаметр галактики і порівняти з розмірами нашої Галактики.

3. Харон. Генеральна асамблея Міжнародного Астрономічного Союзу позбавила Плутона статусу планети Сонячної системи. Проте МАС не може позбавити цю карликову планету супутників і вони все ще можуть освітлювати нічну сторону Плутона. Знайдіть кутові розміри та зоряну величину найбільшого супутника Плутона – Харона, видимого з поверхні Плутона в «повнохароння».

4. Зонди STEREO. Нещодавно астрономам вперше вдалося отримати зображення всієї поверхні Сонця. Це стало можливим завдяки проекту STEREO. У 2006 р. із

Землі стартували два однакові космічні апарати – зонди STEREO A та STEREO B. Обидва зонди здійснили гравітаційний маневр у полі тяжіння Місяця, після чого один з них став рухатися орбітою навколо Сонця, що розташована дещо ближче земної, інший – орбітою, розташована дещо далі. Один із апаратів став випереджати Землю зі швидкістю 20° за рік в своєму русі навколо Сонця, інший – відставати від неї на 20° за рік. 6 лютого 2011 р. апарати опинилися в діаметрально протилежних точках власних орбіт, що дозволило отримати зображення всієї поверхні Сонця у реальному часі. Розрахуйте, яку затримку в часі повинні були врахувати астрономи на Землі у цей момент при зведенні даних від двох апаратів в одну "картинку"? Орбіту Землі вважати коловою, орбіти зондів – коловими та такими, що розташовані в площині екліптики.

5. Кошенята та Місяць. Уявімо, що фотографія, на якій зображено двоє кошенят, що дивляться на Місяць, зроблена у Львові (широта становить 50°) наприкінці лютого. Оцініть (а) відстань від фотографа до кошенят та (б) орієнтовний час зйомки. Уважайте, що нижній край знімку перебуває на висоті 16° над горизонтом.

6. Виверження вулкану на Іо. З борту автоматичної міжпланетної станції зроблено знімок супутника Юпітера Іо. На лімбі добре видно виверження вулкану. З фотографії вдалося визначити висоту викиду, що становить 123 км. Знаючи, що радіус Іо 1820 км, маса $8,94 \cdot 10^{22}$ кг, визначити швидкість викиду вулканічного матеріалу з кратера вулкану.